

АНАЛІЗ ДАНИХ ПРО ЗАВЕРШЕНІ СУЇЦИДИ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ І РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЇХ ПРОФІЛАКТИКИ

О.О. Древіцька¹, Л.В. Буцька¹, О.Г. Сиропятов², І.М. Калантай³, О.О. Горшков⁴,
А.М. Самойленко²

¹ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені
Тараса Шевченка

²ДУ «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків
Міністерства охорони здоров'я України»

³Головне слідче управління Національної поліції України

⁴Науково-дослідний інститут проблем військової медицини Української військово-
медичної академії, м. Київ

Резюме. У публікації проведено аналіз завершених суїцидів серед 98 військовослужбовців, які скоїли самогубство у 2015-2017 роках в Україні. Аналіз отриманих даних показав наявність гендерних, вікових і сезонних особливостей та вплив психологічного травмування на здійснення завершених суїцидів. Отримані дані становили основу для рекомендацій впровадження психопрофілактичних заходів у суспільстві, системі навчальних закладів та в армії.

Ключові слова: суїциди, військовослужбовці, профілактичні заходи.

Analysis of data on completed suicides among military personnel and recommendations for their prevention

O.O. Drevitska, L.V. Butska, O.G. Syropyatov, I.M. Kalantay, O.O. Gorshkov, A.M. Samoilenko

¹ Department of Internal Medicine, ESC «Institute of Biology and Medicine», Kyiv Taras Shevchenko National University

² Institute of Psychiatry, Forensic Psychiatric Expertise and Drug Monitoring of the Ministry of Health of Ukraine

³ Head of the Department of the Main Investigation Department of the National Police of Ukraine

⁴ Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv

Abstract. The publication analyzes completed suicides among 98 servicemen who committed suicide in 2015-2017 in Ukraine. Analysis of the data obtained showed the presence of gender, age and seasonal characteristics and the impact of psychological trauma

УДК 159.923-057.36

DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.48

© О.О. Древіцька, Л.В. Буцька,
О.Г. Сиропятов, І.М. Калантай,
О.О. Горшков, А.М. Самойленко

on the implementation of completed suicides. The data obtained formed the basis for recommendations on the introduction of psychoprophylactic measures in society, the system of educational institutions and the army.

Keywords: suicides, servicemen, preventive measures.

Актуальність роботи. Накопичення психогенних факторів (надмірні стреси, фізичні та психічні травми) у поєднанні з доступністю вогнепальної зброї є передумовами суїцидальної поведінки в арміях усіх країн [1, 2].

Оцінка зарубіжних публікацій про завершені суїциди показала, що в більшості випадків мали місце: гендерні відмінності, характерологічні особливості осіб, котрі скоїли суїцид; відсутність дружини або часті конфлікти в родині; відсутність дітей, проживання з батьками; матеріальні труднощі; каліцтво, відсутність роботи [3-6].

Проведена нами оцінка даних про завершені суїциди вказує на наявність деяких особливих тенденцій, що відображені в попередній публікації [7].

Профілактичні заходи, які проводилися в США, зокрема, свідчать про їх вартісність, необхідність задіяння армійських психологів і капеланів, не завжди високу ефективність [8].

Наш досвід профілактичної роботи з військовослужбовцями вказує на важливість комплексного підходу в роботі мультидисциплінарної команди для зменшення тривоги, депресії та посттравматичного стресового розладу (ПТСР) [9, 10].

Ця тема залишається актуальною в Україні, оскільки продовжується ескалація військового конфлікту з боку держави-агресора. Дослідження структури й причин суїцидальної поведінки необхідні для розробки заходів її упередження.

Мета дослідження — провести аналіз отриманої інформації про випадки завершених суїцидів серед військовослужбовців і запропонувати організаційні заходи їх профілактики.

Матеріал і методи

У процесі роботи відбувалося: опрацювання та узагальнення даних про випадки завершених суїцидів серед військовослужбовців. Було проведено аналіз отриманих у науково-дослідному інституті даних про завершені самогубства 98 військовослужбовців. Це була інформація про випадки завершених суїцидів під час служби в армії з 2015 по 2017 рік.

Результати аналізу отриманих даних про завершені суїциди показали такий гендерний розподіл: із 98 військових, котрі завершили життя самогубством, була лише одна жінка, решта 97 – чоловіки. Цей факт вказує на суттєву гендерну різницю завершених суїцидів серед військовослужбовців і корелює з гендерним розподілом щодо осіб, які служать в армії.

Приблизно дві третини завершених суїцидів констатовано в регіонах активних військових зіткнень: із 98 отриманих даних 43 були здійснені в Луганській і Донецькій областях. Зазначена інформація свідчить про особливий вплив травматичних подій на здійснення суїцидів і потребує подальшого аналізу й детальних досліджень. З решти регіонів отримано дані про завершені суїциди 11 військових у Запорізькій області та поодинокі випадки у Вінницькій, Житомирській, Сумській, Дніпропетровській, Івано-Франківській, Чернівецькій, Чернігівській, Одеській областях.

І хоча ці дані відображають неповну інформацію про завершені суїциди, а лише ту, що було надано за запитом науково-дослідного інституту, проте інформація вказує на суттєвий вплив психічної травматизації в тих регіонах України, де постраждали люди, їхнє житло, рівень життя загалом, де відбувалася також інтенсивна інформаційна війна.

Більшість осіб, котрі скоїли завершений суїцид, були службовцями строкової служби — 90 з 98, добровольців було шестеро, і ще 2 людини — з числа працівників органів внутрішніх справ. Вказані цифри, імовірно, відповідають представленості зазначених контингентів в армійських підрозділах і потребують додаткового аналізу, а також дотично вказують на важливість формування професійної армії з числа мотивованих осіб.

Середній вік військових, котрі скоїли завершений суїцид, становив 33,2 року, серед них були особи віком від 19 до 58 років. Розподіл на вікові групи показав такі цифри: у віці від 18 до 28 років було 37 військових; від 29 до 38 років — 35 осіб; від 39 до 48 років — 15 і від 49 до 58 років — 11 осіб.

Рисунок 1

Розподіл за віком (у %) кількості завершених самогубств у військовослужбовців за отриманими даними (2015-2017 рр.)

Figure 1

Distribution by age (in%) of the number about completed suicides of servicemen according to the obtained data (2015-2017).

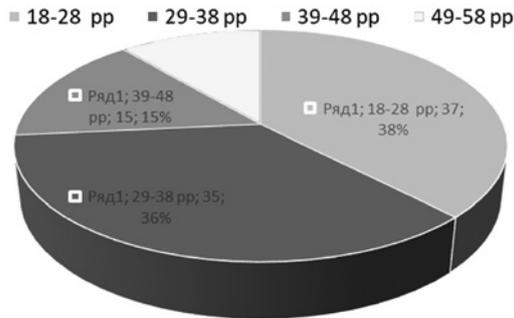

Рисунок 2

Розподіл кількості самогубств серед військовослужбовців 18-28 років

Figure 2

Distribution of the number of suicides among servicemen aged 18-28

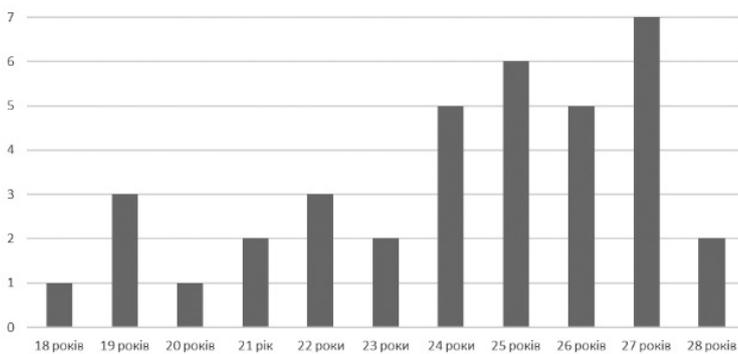
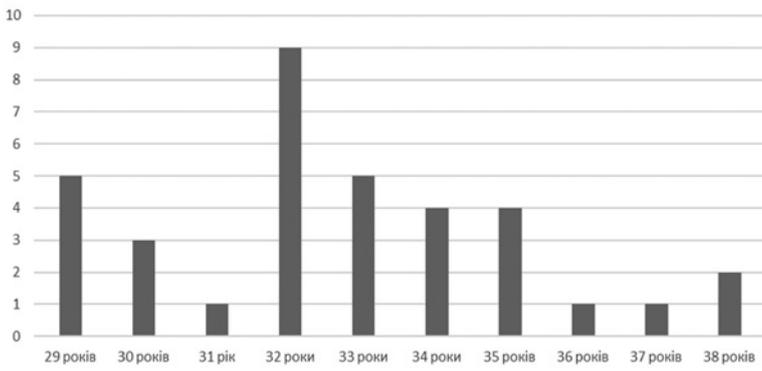

Рисунок 3

Розподіл кількості самогубств серед військовослужбовців 29-38 років

Figure 3

Distribution of the number of suicides among servicemen aged 29-38

Розподіл за віковими групами можна спостерігати на діаграмі — рис. 1.

Розгляд молодшої вікової групи військовослужбовців (від 18 до 28 років) показав, що найбільша кількість самогубств припала на чотири роки: від 24 до 27: 23 випадки з 37 осіб цього віку (рис. 2):

Наступна вікова група від 29 до 38 років також була неоднорідною за роками скоєння самогубств: їх найбільше було у 29, 32 і 33 роки (рис. 3):

У старших вікових групах щільність скоєних суїцидів припала на 39-40 років — 6 випадків і 4 скоєних самогубства — у 55-56 років, в інші роки, з наданої інформації, — щонайбільше 1 завершений суїцид.

Вогнепальна зброя була найчастішим знаряддям суїцидів: із 98 військових 56 використали вогнепальну зброю; у 30 осіб було констатовано смерть від самоповішення, порізали вени — 3 особи, у решти 9 випадках причини смерті не деталізовано («інші причини»). Способи самогубств у військових залежно від віку показано у зведеній таблиці.

Як видно за показниками таблиці, у віці 18-28 років вогнепальна зброя була знаряддям самогубства в понад половини випадків — у 22 осіб, тоді як повішення мало місце в 10 випадках із 37.

У 29-38 років кількість повішень була співставна з кількістю використань вогнепальної зброї: 13 і 17 випадків відповідно. Інший спосіб самогубств було обрано приблизно в 7 разів рідше в зазначених двох групах: 10 із 72 випадків.

У решті вікових груп повішень було менше половини відносно використань вогнепальної зброї: 7 відносно 17; інший спосіб самогубств було обрано у 2 випадках із 26.

Таблиця

Способи самогубств військових залежно від їхнього віку

Table

Ways of military suicide depending on their age

Вікові проміжки	Спосіб самогубства			Всього осіб
	Вогнепальна зброя	Повішення	Інший спосіб	
18-28 років	22	10	5	37
29-38 років	17	13	5	35
39-48 років	10	3	2	15
49-58 років	7	4	-	11
Всього	56	30	12	98

На діаграмі (рис. 4) видно суттєву різницю щодо використання вогнепальної зброї в процесі здійснення самогубства серед осіб 18-28 років, що вказує на важливість упередження використання зброї з такою метою.

Цей факт вказує на важливість впровадження формальних і неформальних заходів посягати щодо володіння вогнепальною зброєю.

У період із лютого до травня середня кількість смертей на місяць підвищувалася до 10,0, тоді як у решті місяців середній показник був майже вдвічі менший — 5,4. Найбільший пік спостерігався в березні — 13 випадків, та в травні — 12 (рис. 5). Отже, можна припустити вплив на суїцидальну поведінку природно-біологічних факторів, зокрема сонячної активності, та, відповідно, — гормональної.

Отримані дані були дещо несподіваними, оскільки депресивні розлади зазвичай загострюються не тільки навесні, але й восени, однак це не спостерігалось у випадках завершених суїцидів. Ці й подальші дослідження сезонних піків суїцидів мають фокусувати увагу на завчасну профілактику весняних загострень суїцидальної поведінки.

І хоча на цьому етапі проведеного аналізу даних було виявлено лише декілька факторів, однак вже можна пропонувати важливі превентивні заходи для упередження суїцидів серед військовослужбовців:

З огляду на те, що найбільше самогубств було здійснено службовцями строкової служби з використанням вогнепальної зброї, першим і найважливішим превентивним заходом має бути посягати щодо володіння зброєю. Це особливо важливо за умов активного захисту Батьківщини. Адже зброя — це велика довіра громадянину, і щодо цього має бути усвідомлення своєї ролі захисника Вітчизни і щодо функцій вогнепальної зброї. Зброя має стати для свідомості військовослужбовця не тільки атрибутом сили, але й честі та відповідальності. Така посягати має відбуватися як формальний захід, так і в неформальному колі старших і психологічно зрілих військовослужбовців, можливо, також і капеланів, коли отримання зброї має супроводжуватися розумінням абсолютного табу на самогубство і вбивство товаришів по службі і мирних громадян.

Наступним превентивним заходом має стати активізація роботи військових психологів ще до настання весни, коли збільшується кількість самогубств: адже коли людина усвідомлює краще себе й потреби свого біологічного, тілесного, вона починає більше відстежувати свої емоційні

Рисунок 4

Засоби здійснення самогубств у військовослужбовців

Figure 4

Means of committing suicide in the military

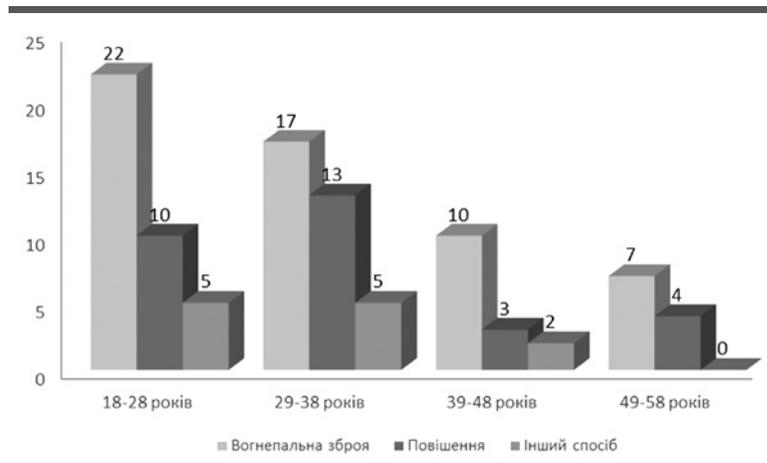
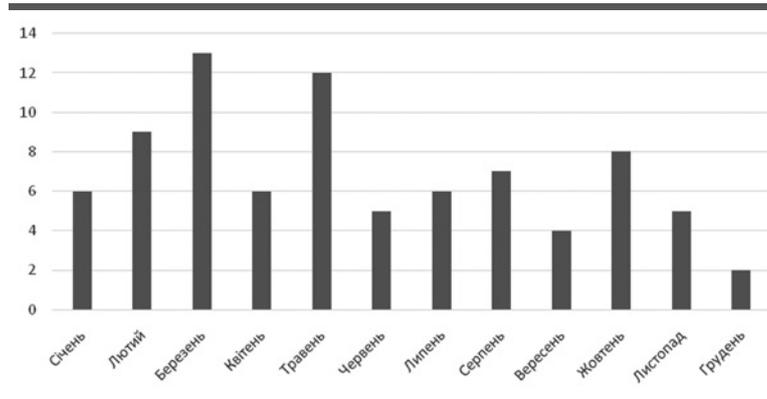

Рисунок 5

Розподіл отриманих даних про самогубства за місяцями їх скоєння

Figure 5

Distribution of the received data on suicides depending on months of their commission

реакції та контролювати їх. Отже, бесіди про структуру особистості, її самоусвідомлення, роль тілесного, емоційного, когнітивного й поведінкового та духовного «Я» мають сприяти розумінню військовослужбовцями себе, і не тільки в умовах служби в армії, але й себе іншого поза служби, свої різні реакції та різні ролі. Такі знання сприятимуть само- та взаємній корекції намірів і поведінки військовослужбовців.

Практика спілкування в реабілітаційних центрах показала відсутність знань із психології в більшості чоловіків-військовослужбовців і ветеранів. Для превенції самогубств, і не тільки в армії, надзвичайно важливо розпочинати процес навчання психологічних знань школярів із підліткового віку. Важливо продовжити вивчення цього предмету в студентські

роки, оскільки це період особливої адаптації до дорослого самостійного життя, часто в іншому місті, після розлучення з батьками та шкільними друзями, і цей процес дезадаптації потім продовжується в армії. Вказане вище стає значимішим для військових коледжів і ВНЗ, оскільки там навчання часто супроводжується особливою атмосферою та відокремленістю від попередніх сімейних і дружніх взаємин.

Подальші дослідження та аналіз медичної документації комбатантів і ветеранів із суїцидальною поведінкою сприятиме створенню алгоритму превентивних заходів на різних етапах: у навчальних закладах, військоматах, під час військової служби, після отримання фізичних і психологічних травм, у процесі стаціонарного, амбулаторного лікування та медико-психологічної й соціальної реабілітації після служби в армії.

Висновок

Проведено попередній аналіз інформації про завершені суїциди військових, що показав

наявність гендерних (майже всі — чоловіки: 97 із 98 справ), вікових (24-27 років, 29, 32 і 33 роки) і сезонних підвищень (від лютого до травня). Найбільше випадків (43 з 98) спостерігалось в регіонах активних військових зіткнень (у Донецькій і Луганській областях), що вказує на значну роль психологічних травм на здійснення суїцидів.

Запропоновано такі психопрофілактичні заходи:

1. Особливу увагу вищого командного складу армії звернути на заходи присвяти військовослужбовців щодо володіння зброєю.
2. Зосередити увагу армійських психологів і капеланів на профілактику весняних піків суїцидальної поведінки.
3. Налагодити психологічну просвіту військовослужбовців і ветеранів із метою профілактики суїцидів.

Подальші дослідження сприятимуть створенню системи психопрофілактичних заходів на різних етапах: у навчальних закладах, військоматах, під час військової служби, після травмування, у процесі лікування та медико-психологічної й соціальної реабілітації після служби в армії.

Список використаної літератури

1. Ghahramanlou-Holloway, M, Baer, MM, Neely, LL, Koltko, V, Nielsen, MK. Suicide prevention in the United States military. In Bowles, SV, Bartone, PB. (Eds.), *Handbook of military psychology: Clinical and organization practice*. 2017:73-87. Springer.
2. Pruiitt, LD, Smolenski, DJ, Bush, NE, Tucker, J, Issa, F, Hoyt, TV, et al. Suicide in the military: Understanding rates and risk factors across the United States' armed forces. *Military Medicine*. 2019;184(1):432-437. <https://doi.org/10.1093/milmed/usy296>
3. Hawton, K. Sex and suicide: Gender differences in suicidal behaviour. *British Journal of Psychiatry*. 2000;177(6):484-485. <https://doi.org/10.1192/bjp.177.6.484>
4. Hyman, J, Ireland, R, Frost, L, Cottrell, L. Suicide incidence and risk factors in an active duty US military population. *American Journal of Public Health*. 2012;102(S1):138-46 <https://doi.org/10.2105/ajph.2011.300484>
5. Kubrin, CE, Wadsworth, T. Explaining suicide among Blacks and Whites: How socioeconomic factors and gun Availability Affect race-specific suicide rates. *Social Science Quarterly*. 2009;90(5):1203-1227. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6237.2009.00654.x>
6. Nock MK, Deming CA, Fullerton CS, Gilman SE, Goldenberg M, Kessler, RC et al. Suicide among soldiers: A review of psychosocial risk and protective factors. *Psychiatry*. 2013;76(2):97-125. <https://doi.org/10.1521/psyc.2013.76.2.9>
7. Древіцька О, Сиропятов О, Калантай І, Буцька Л, Горшков О, Самойленко А. Аналіз окремих показників завершених суїцидів серед військовослужбовців. *Збірник наукових праць SCIENTIA*. 2021:37-41. <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/article/view/17117>
8. Schoenbaum, M, Kessler, RC, Gilman, SE, Colpe, LJ, Heeringa, SG, Stein, MB, Ursano, RJ, Cox, KL, Collaborators, f. t. A. S. Predictors of suicide and accident death in the Army study to assess risk and resilience in servicemembers (Army STARRS): Results from the Army study to assess risk and resilience in servicemembers (Army STARRS). *JAMA Psychiatry*. 2014;71(5):493-503. <https://doi.org/10.1001/jamapsychiatry.2013.4417>
9. Butska L, Drevitska O, Lenha E. «Application of the multilevel multidisciplinary approach at rehabilitation of the persons working in the conditions of high psychophysical loadings and suffering from pain syndromes» у колективній монографії: *Role of science and education sustainable development*. Publishing House of University of Technology, Katowice. 2021:722-33. http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/11781/1/ilovepdf_merged%20%281%29.pdf
10. Сиропятов О, Дзержинська Н, Древіцька О, Горшков О, Буцька Л, Мажбіц В та ін. Публікація у зарубіжній колективній монографії: *Organizational and medical-psychological measures for the prevention of the suicide behavior in the army*. *International scientific journal Grail of science*. № 2-3 April, 2021 with the proceedings of the: I Correspondence International Scientific and Practical Conference Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities. NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine) LLC International Centre Corporate Management (Vienna, Austria):516-26. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.106>

Для цитування: Древіцька ОО, Буцька ЛВ, Сиропятов ОГ, Калантай ІМ, Горшков ОО, Самойленко АМ. Аналіз даних про завершені суїциди у військовослужбовців та рекомендації щодо їх профілактики. *Терапевтика / імені професора М.М. Бережницького.* 2022;3(1):48-53. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.48.

Адреса для листування: Древіцька Оксана Остапівна, drevitska@ukr.net; Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини» Київського національного університету, вул. Володимирська, 64/13, Київ, 01601, Україна.

Відомості про авторів: Древіцька Оксана Остапівна, д-ка мед. наук, професорка кафедри внутрішньої медицини ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ORCID: 0000-0002-1551-9329; Буцька Лідія Володимирівна, канд. мед. наук, доцентка кафедри внутрішньої медицини ННЦ «Інститут біології та медицини» Київського національного університету імені Тараса Шевченка. ORCID: 0000-0002-7928-0177; Сиропятов Олег Геннадійович, д-р мед. наук, професор, завідувач відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України». ORCID: 0000-0002-1177-3127; Калантай Ігор Миколайович, начальник відділу Головного слідчого управління Національної поліції України. ORCID: 0000-0002-5008-7891; Горшков Олексій Олександрович, науковий співробітник Науково-дослідного інституту проблем військової медицини Української військово-медичної академії, м. Київ. ORCID: 0000-0001-9584-1889; Самойленко Андрій Михайлович, науковий співробітник відділу психосоматичної медицини та психотерапії ДУ «Інститут психіатрії, судово-психіатричної експертизи та моніторингу наркотиків Міністерства охорони здоров'я України». ORCID: 0000-0002-0091-8722.

Особистий внесок: Древіцька О.О. — концепція публікації, статистична обробка матеріалу, написання статті; Сиропятов О.Г. — огляд літератури, участь у редагуванні; Калантай І.М. — збір матеріалу дослідження; Буцька Л.В. — обговорення заходів комплексної психопрофілактики; Горшков О.О. — участь у дослідженні, формуванні висновків; Самойленко А.М. — участь у обробці матеріалу дослідження.

Фінансування: Стаття підготовлена в рамках самофінансування.

Декларація з етики: Автори задекларували відсутність конфлікту інтересів і фінансових зобов'язань.

Проходження статті: Надійшла до редакції 03.03.2022 року; прийнята до друку 10.03.2022 року; надрукована 31.03.2022 року.

For citation: Drevitska OO, Butska LV, Syropyatov OG, Kalantay IM, Gorshkov OO, Samoilenko AM. Analysis of data on completed suicides among military personnel and recommendations for their prevention. *Terapevtyka / of professor M.M. Berezhnysky* 2022;3(1):48-53. DOI: 10.31793/2709-7404.2022.3-1.48.

Correspondence address: Drevitska Oksana Ostapivna, drevitska@ukr.net; Department of Internal Medicine, ESC «Institute of Biology and Medicine» of Taras Shevchenko National University of Kyiv, Volodymyrska street, 64/13, 01601, Ukraine.

Information about the authors: Drevitska Oksana Ostapivna, Doctor of Medical Sciences, Professor in the Department of Internal Medicine, ESC «Institute of Biology and Medicine», Kyiv Taras Shevchenko National University. ORCID: 0000-0002-1551-9329; Butska Lydia Volodymyrivna, Candidate of Medical Sciences, Associate Professor of the Department of Internal Medicine, ESC «Institute of Biology and Medicine», Kyiv Taras Shevchenko National University. ORCID: 0000-0002-7928-0177; Syropyatov Oleg Gennadiyovych, Doctor of Medical Sciences, Professor, Head Department of Psychosomatic Medicine and Psychotherapy in the Institute of Psychiatry, Forensic Psychiatric Expertise and Drug Monitoring of the Ministry of Health of Ukraine. ORCID: 0000-0002-1177-3127; Kalantay Ihor Mykolayovych, Head of the Department of the Main Investigation Department of the National Police of Ukraine. ORCID: 0000-0002-5008-7891; Gorshkov Oleksiy Oleksandrovych, Research Fellow of the Research Institute of Military Medicine of the Ukrainian Military Medical Academy, Kyiv. ORCID: 0000-0001-9584-1889; Samoilenko Andrii Mykhailovych, Research Fellow, Department of Psychosomatic Medicine and Psychotherapy, Institute of Psychiatry, Forensic Psychiatric Examination and Drug Monitoring of the Ministry of Health of Ukraine. ORCID: 0000-0002-0091-8722.

Personal contribution: Drevitska OO — the concept of publication, statistical processing of material, writing an article; Butska LV — discussion of measures of complex psychoprophylaxis; Syropyatov OG — literature review, participation in editing; Kalantay IM — collection of research material; Gorshkov OO — participation in research, drawing conclusions; Samoilenko AM — participation in processing of research material.

Funding: The article was prepared in the framework of self-financing.

Declaration of Ethics: The authors declared that there was no conflict of interest or financial commitment.

Article: Received 03 March 2022; accepted 10 March 2022; published 31 March 2022.